

Наталія ФІЛОНЕНКО

*кандидат філологічних наук, доцент
науковий співробітник відділу української літератури
Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9815-8927>
e-mail: filonenko78@ukr.net*

НАРАТИВНІ СТРАТЕГІЇ «КАРБОНІТСЬКОГО ЩОДЕННИКА» ВІКТОРА НЕБОРАКА

Проаналізовано наративні стратегії «Карбонітського щоденника» Віктора Неборака та визначено його жанрові особливості. З'ясувавши авторську мету ведення щоденника (психо-емоційний захист і підтримка в ситуації вимушеного перебування на культурно чужій території та необхідності займатися несамостійно обраною справою), було визначено його відповідність таким типам (за класифікацією Катерини Танчин), як щоденник-документ самоаналізу й самонавчання та щоденник як засіб психічної само-терапії. Розглянувши жанрові особливості цього автентичного тексту, з'ясовано, що йому притаманні риси як щоденника, так і мемуарів та ліричної сповіді. Спостережено, що наратор-персонаж постає перед читачем у кількох іпостасях (молодий педагог, безнадійно закоханий юнак, люблячий син, товариш-гультьяй), які допомагають створити цілісний образ Неборака-заручника обставин. Центральними наративами в щоденнику визначено потяг до таємничої дівчини О. та вимушене вчителювання на Донбасі, які конструюються за допомогою таких допоміжних, але не менш важливих наративів, як родинне життя, мистецькі вподобання, індивідуальний стиль, функціонування української мови в тогочасній Україні, шкільний курс літератури і способи його викладання, що подекуди розгортаються як «текст у тексті».

Зазначено, що об'єктивна реальність, зображена в «Карбонітському щоденнику», трансформована під впливом суб'єктивної налаштованості автора, мимовільної самоцензури та, ймовірно, авторського редагування, відповідно м. Золоте (Карбоніт) на Луганщині зображене у творі сірим, депресивним, яке абсолютно не цікавить наратора, оскільки становить пряму загрозу назавжди вирвати його з рідного середовища, тоді як інші міста Донбасу (Первомайськ, Стаханов, Єнакієве, Донецьк) сприймаються більш позитивно.

Виснувано, що В. Неборак подає, хоча й суб'єктивне та стереотипне бачення окремих міст і мешканців Сходу України, проте цікаве з історичного та культурологічного погляду, що провокує подальше дослідження його автобіографічних і художніх текстів крізь призму окресленої проблематики.

Ключові слова: автентична література, документальні жанри, щоденник, мемуари, діарист, наративна стратегія, наратор, наративна структура, хронотоп, топос, стереотип.

У сучасному літературному процесі такі документальні жанри, як щоденник та мемуари відомих осіб, зокрема мистців, мають надзвичайну популярність і серед читачів, і серед дослідників, адже знайомлять реципієнта з особистим життям автора, його внутрішнім світом, представляють персоналізований погляд на події, явища, постаті, епоху, привідкривають завісу творчої лабораторії. В українському літературознавстві дослідженню теоретичних аспектів та особливостей зразків автентичної літератури (термін польської літературознавиці Дороти Корвін-Пйонтровської (Dorota Korwin-Piotrowska) (Стернічук, 2018, с. 182)) українських письменників XIX–XX ст. присвячені праці Олександра Галича, Володимира Кузьменка, Галини Мазохи, Галини Маслюченко, Наталії Мочернюк, Михайла Наєнка, Катерини Танчиної, Тетяни Черкашиної та ін. Проте дедалі частіше науковці звертаються саме до вивчення способів розповіді суб'єкта пам'яті. Це, зокрема, дослідження Олесі Бондарчук, Ольги Зінченко, Валерії Ніколаєнко, Оксани Яворської та ін. Тож мета статті – проаналізувати нарративні стратегії «Карбонітського щоденника» В. Неборака і визначити його жанрові особливості.

Щоденник як жанр автентичної літератури лише починає ставати об'єктом дослідження літературознавчої наратології, що обумовлює перегляд уже дещо усталених підходів до характеристики цього жанру. Серед найхарактерніших жанрових ознак щоденника більшість дослідників називає такі: один часовий план зображення, хронологічний виклад подій, регулярність записів (хоча, можливо, й із різним інтервалом), фрагментарність, дискретність. Саме зважаючи на останню особливість, важливого значення в ньому набуває постать автора, яка й надає йому естетичної цілісності (Галич та ін., 2008, с. 334) та визначає загальний спосіб організації розповіді. Тому типологію щоденників дослідники розробляють з урахуванням внутрішньо зумовленої причини або мети написання/ведення. Так, К. Танчин розрізняє такі типи: щоденник-свідчення; породжений «нарцис»-мотивами; документ самоаналізу і самонавчання; пам'ять про себе самого; щоденник як засіб психічної самостійної терапії (Танчин, 2005, с. 25). Як бачимо, у класифікації дослідниця враховує винятково суб'єкт-об'єкту авторську зорієнтованість тексту, при цьому О. Галич уважав щоденники більш об'єктивним жанром, адже, на його думку, їм «притаманне зведення воедино фотографічного спостереження над життям і широке узагальнення дійсності» (Галич та ін., 2008, с. 335). Тож, коли читач лише починає відкривати для себе світ «Карбонітського щоденника» В. Неборака, то цілком закономірно розраховує дізнатися про життя галицького письменника-початківця, молодого педагога серед териконів і майбутніх шахтарів Донбасу. Проте дуже швидко розуміє, що ані узагальненого образу шахтарського краю, ані глибоких саморефлексій молодого галичанина, що волею долі опинився в культурно й ментально чужому для нього регіоні, він не побачить, адже нарративні стратегії тексту В. Неборака були обумовлені не так потребою чи бажанням фіксації, як пошуком способів пережити це вимушене «заслання», що цілком відповідає меті жанру, адже, як слушно зауважує Тетяна Радзівєвська, «ведення щоденника – це комунікація, націлена на процес, а не на результат» (цит. за: Зінченко, 2015, с. 87). Ймовірно, роль «Карбонітського щоденника» як близького співрозмовника серед чужих людей визначила і його жанрову гібридність: він містить чимало фрагментів спогадів, а також ліричних вкраплень у вигляді мрій, планів на найближче майбутнє, висловлення почуттів до рідних людей. Отже, крім жанрових ознак щоденника, текст набуває також рис власне мемуарів і ліричної сповіді, що дає змогу співвідносити «Карбонітський щоденник» із такими, визначеними К. Танчин, типами, як щоденник-документ самоаналізу й самонавчання

та щоденник як засіб психічної самотерапії. Прикладом відповідності саме цим типам може бути і те, що протягом усього часу ведення щоденника В. Неборак наголошує на своєму підневільному становищі: він не обирав професію педагога, не обирав саме це місце роботи, у нього фактично не було вибору залишитися працювати вдома чи їхати на Донбас. Проте в записі від 29 лютого 1984 р. він розуміє, що насправді «вільний, як ніколи раніше» (Неборак, 2013, с. 131), адже це перша в його житті зима, яку він прожив «без опіки батьків» (Неборак, 2013, с. 130), і після роботи міг робити, що заманеться. Але щоденник В. Неборака стає мемуарами і з цілком об'єктивних причин, які розкриває сам автор: «Коли немає подій в теперішньому, до моїх послуг покладали минулого» (Неборак, 2013, с. 99); «Перечитав дещо. Більше спогадів, ніж реальних подій. Спогади завжди до моїх послуг, а реальні події, варті запису, стаються поза моєю волею» (Неборак, 2013, с. 112); «Тяжко мені бути в теперішньому часі» (Неборак, 2013, с. 144). Отже, саме мета ведення щоденника і психо-емоційний стан автора визначають не лише особливості способу нарації, а й поступове порушення регулярності записів (із перервою в 1–3 дні) та відбір подій для фіксації.

Враховуючи, що саме «тип наратора визначає форму нарації, виявляючи в ній т. зв. семантичне втілення системи наративної репрезентації» (Стернічук, 2018, с. 4), розгляньмо детальніше образ автора-наратора, який водночас є й центральним персонажем у наративній структурі щоденника. Вже перший запис, датований 16 січня 1984 р., репрезентує читачеві закоханого без взаємності юнака і вчителя української літератури в шахтарському професійно-технічному училищі (ПТУ) на Луганщині, тодішній Ворошиловградщині. Спільне для цих двох іпостасей – почування себе невдахою: Віктор не викликав інтересу в загадкової О., хоча вона й знала, що той був небайдужий до неї, і він ніколи не уявляв себе вчителем української літератури взагалі, а на Донбасі й поготів, оскільки мріяв бути журналістом, але не наважився подати документи на цю спеціальність. Та попри те, що Віктор не бачив себе педагогом, у щоденнику він фіксує і свої суперечки з директором та завучем ПТУ щодо освітнього процесу й бачення свого педагогічного завдання («переконати учнів, що українською мовою варто читати» (Неборак, 2013, с. 170)), і свої міркування щодо ролі учителя у процесі викладання літератури, змісту літератури як навчальної дисципліни та методики її викладання. І тут варто зауважити, що висловлене В. Небораком бачення літературної освіти в наших школах і досі не втратило актуальності, а його методичні пропозиції залишаються цілком прийнятними й ефективними. Виробити власну педагогічну модель, яка дала змогу недосвідченому педагогові знайти спільну мову не просто з «важкими підлітками», а з людьми, які пов'язували все своє майбутнє життя з виснажливою роботою під землею, хоч трохи зацікавити їх літературою, допоміг справжній інтерес до літератури самого Віктора, начитаність, уже вироблений літературний (і ширше мистецький) смак. Тож цілком природно, що на сторінках щоденника читач ознайомлюється з роздумами автора про справді цікаву для молоді людини літературу, а не ту, яку пропонували шкільна й університетська програми, та із критичною оцінкою власних реалістичних епічних спроб.

Так, перед читачем постає образ Неборака-педагога і літератора-початківця, крізь призму якого він, справжній галичанин, сприймає Донбас: із певним острахом й упередженням, винятково як ЧУЖИЙ регіон, де немає нічого цікавого, красивого, приємного, на відміну від Криму, який постає омріяним місцем відпочинку, безтурботності, насолоди. Власне, опозиція Я, Свій–Чужий стає одним із композиційних

прийомів у «Карбонітському щоденнику»). Головною підставою для розрізнення стає не так місце проживання чи культурні відмінності, як мова. Україномовний В. Неборак одразу сприймається учнями як Інший («Учитель, ти базаріш, как диктор по телеку!») (Неборак, 2013, с. 70)), а то й Чужий («На дверях красувалася табличка . . . : “Кабинет украинской литературы. Преподаватель Бындера”») (Неборак, 2013, с. 167)). Хоча, як бачимо, таке протиставлення засноване винятково на стереотипі, насадженому радянською пропагандою, про що свідчить типове помилкове вживання прізвища Степана Бандери. Заради справедливості потрібно зауважити, що у сприйнятті Донбасу і сам В. Неборак, і його мама мислять такими ж стереотипами: «Донбас – найкримінальніший регіон в Україні» (Неборак, 2013, с. 163), усучіль російськомовний. Хоча, як свідчать деякі щоденникові записи, ці стереотипи не підтвердилися: «Збори [батьківські – Н. Ф.] проводив, каюсь, російською мовою. Та одна мамця заговорила до мене українською, і я з радістю перейшов на українську. Стеля не впала, училище не завалилось».

До речі, коли я повертався автобусом з Первомайська, спалахнув конфлікт між якимось хамовитим дядьком і жіночками. Жіночки послуговувалися суржиком [ще один стереотип – Н. Ф.], наближеним до української мови: “Не нравицца тобі Україна – вали у свій Ростов!”. . . . Пасажири явно були на боці жіночок і на найближчій зупинці виштовхали нахабу. Для них Донбас – це Україна, щонайсправжніша» (Неборак, 2013, с. 133). Загалом, питання мови – це один із лейтмотивів, разом із рецепцією літератури та педагогічними проблемами, які звучать у «Карбонітському щоденнику».

Цікавим і частково влучним, а частково знову-таки стереотипним, є асоціативне сприйняття В. Небораком Донбасу: «Взяв у бібліотеці на першому поверсі “Великого Гетсбі” в перекладі українською. Америка для мене – це література, джаз і рок-н-рол. Країна-марево, країна в моїй уяві. “Великий Гетсбі” – джаз. А Донбас – це блатняк і важкий російський рок. Владімір Кузьмін і група “Дінамік”» (Неборак, 2013, с. 81). На противагу йому, Донбасу, Львів у ностальгійних спогадах наратора постає, цілком природно, романтизованим і богемним.

Відчуваючи себе Чужим та поставивши собі за мету допрацювати навчальний рік і повернутися до рідного Львова, В. Неборак навіть не намагається хоч трохи стати Своїм: «Я навіть не обдивився, як слід, містечко, в якому живу вже понад чотири місяці. Знаю, де гастроном, де пошта, де автобусна зупинка. Жодного разу не був біля шахти. При потребі не міг би описати, яким чином потрапляють у шахту шахтарі. Знаю, що тут є клуб, в якому влаштовують дискотеки, та не знаю, де він є, бо й не збираюся туди ходити. . . . Мої колеги-вчителі до мене ставляться непогано, та ніхто з них не здогадався розповісти мені про це містечко, не запросив до себе додому. Для них я – чужинець, незрозуміло хто. А може, я сам поводжуся неналежно?» (Неборак, 2013, с. 143–144). Ба більше, він боїться залишитися на Донбасі, тому уникає будь-яких знайомств, навіть із місцевими дівчатами, аби «котрась із донбаських кралечок» не «захомутала» (Неборак, 2013, с. 113). Але при цьому намагається не привертати увагу, бути «ніби свій»: «Навіть не взяв на зиму сюди своєї каракулевої шапури-пиріжка. Вона б привертала занадто багато уваги. . . . Та на Донбасі я ще не бачив, щоб хтось мав на голові щось подібне. Тут краще не виділятися. Невिбагливий пролетарський стиль» (Неборак, 2013, с. 75). Проте стійке внутрішнє несприйняття викликає в наратора лише Карбоніт, як місце, що може назавжди засмоктати, інші ж топоси формують більш позитивні враження, адже не становлять такої загрози і сприймаються, як умовні екскурсійні об’єкти: «Стаханов – це вже цивілізація, там навіть їздять трамваї, вдвічі ширші, ніж у Львові» (Неборак,

2013, с. 73–74); «За дві години ми висадилися в Єнакієвому і зразу ж відчули красу і силу цього міста. ... Незабутнє враження залишилося від металургійного комбінату. Таких об'єктів мені ще не доводилося споглядати. Щось неземне – підземне, монстр, який виліз із надр землі» (Неборак, 2013, с. 137, 139); «Від самого Донецька я був у захваті. Тут є п е р е х о ж і, від яких я в Карбоніті відвик» (Неборак, 2013, с. 168).

Друга потужна іпостась В. Неборака, безнадійно закоханого юнака, хоча, власне, вона постає в щоденнику першою, є, на мій суб'єктивний погляд, дещо містифікованою, оскільки цей образ побудований суто на спогадах і мріях, а отже, любовна сюжетна лінія має власний, відмінний від основного, хронотоп. На відміну від щоденника, який фіксує процес з іще невідомою розв'язкою, образ дійсності й образ людини в мемуарах, як слушно зауважила Лідія Гінзбург, будується на ретроспективній динаміці (цит. за: Мазоха, 2016, с. 12). Відповідно ці образи сприймаються читачем як достовірні, що зовсім не означає фактологічної точності, адже мемуаристові доводиться відновлювати в пам'яті події, які вже відбулися, тобто конструювати їх заново, що споріднює процес пригадування із творчим. Враховуючи той факт, що автором «Карбонітського щоденника» є не просто письменник-початківець, а молодий поет, цілком можна припустити, що як образ загадкової О., так і почуття до неї самого В. Неборака певною мірою витворені авторською уявою у псевдоромантичному (а можливо, й антиромантичному) ключі. Так, перед читачем постає образ неприступної і надто розсудливої, як на свій вік, дами серця, яку викладач української літератури абсолютно не приваблює. Себе ж В. Неборак зображує то як безнадійно закоханого і від того ще більш нещасного («ліпше б мій літак розбився разом зі мною по дорозі на Донбашину» (Неборак, 2013, с. 80)); то раптом у нього з'являються надії і плани на можливість розвитку стосунків («Чому б не запропонувати О. приїхати на мій день народження до Києва? Я повернув би їй кошти, витрачені на подорож. Треба написати О. про цю мою ідею. А тоді можна було б намовити її і на Крим» (Неборак, 2013, с. 145)); то показує себе брутальним мачо («Я не відчував до О. чогось піднебесного чи занебесного. Я відчував до О. хіть, потяг» (Неборак, 2013, с. 67)).

Поступово в щоденнику з'являються інші образи: Неборака-люблячого сина й товариша і гультая. За повнотою розкриття і значенням для наратора вони другорядні, порівняно з попередніми, проте без них цілісного, психологічно реалістичного образу 23-річного В. Неборака не було би відтворено. Згадки про батьків і молодшого брата Сашка з'являються в щоденнику у зв'язку з отриманими листами, телефонною розмовою, днями народження рідних, побутовими дрібничками, подарованими братом. У кількох записах автор зізнається, що скучає за мамою, пригадує свої ніжні дитячі стосунки з нею і дорослішання, висловлює свою безмежну любов, детально пише про очікування маминого приїзду. А ось про саму гостину мами й Сашка на Луганщині пише конспективно, лаконічно викладаючи перебіг події та фіксуючи лише свої та їхні найяскравіші емоції, враження.

Якщо образ Неборака-сина перебуває в межах хронотопу щоденника, то образ Неборака-товариша постає із двох суміщених хронотопів: у теперішньому часі на Донбасі і в минулому у Львові. Проте єдиною суттєвою відмінністю між ними стає лише топос, адже разом із В. Небораком у різних містах Луганщини й Донеччини опинилися за розподілом чимало його однокурсників і друзів, тому сам спосіб проведення часу в колі друзів, теми для спілкування не змінилися. Щобільше, вони почали усвідомлювати себе єдиним цілим, адже по духу були найріднішими людьми в чужому для них краї.

Оскільки автор і наратор у щоденниковому творі тотожні, то, як справедливо зазначає О. Зінченко, «маємо причиново-наслідковий зв'язок між самоідентифікацією його буття та саморефлексією подій власного життя, описаними у щоденнику, та духовним розвитком оповідача й пізнанням себе. Занотовуючи певну подію свого життя, оповідач уникає того, що може справити негативне враження на реципієнта» (Зінченко, 2015, с. 86–87). Із цього дослідниця висновує, що «мовленнєва діяльність автора щоденника, тобто дискурс, структурується до певної міри наративом» (Зінченко, 2015, с. 87). Усе сказане, безперечно, поширюється і на автора «Карбонітського щоденника», особливо, якщо врахувати ще й той факт, що його надрукував сам автор радше випадково майже за 30 років після написання, тобто, найімовірніше, оприлюднений текст не уник авторського редагування. Проте у випадку українських діаристів ХХ ст. варто враховувати, що на формування дискурсу впливала також і зовсім інша самоцензура, сформована під впливом тоталітарної держави. На час написання щоденника В. Неборак не був відомою особою, він виріс у типовій радянській двомовній родині, його стосунки з Миколою Рябчуком розпочалися зовсім недавно, тож значного «антирадянського» впливу він ще не зазнав, та попри це в міркуваннях і розмовах із друзями трапляються ідеологічно крамольні думки, які автор намагається подати як жарт. І це також важливі деталі не лише до образу наратора й ідіостилію автора, але і до характеристики доби.

Повертаючись до мети ведення щоденника В. Небораком, зверну увагу на його композиційну особливість. «Карбонітський щоденник» складається із 76 записів різного обсягу (від речення до 5 сторінок), що охоплюють час від 16 січня фактично до 25 квітня 1984 р., оскільки останній запис від 4 травня 1984 р. – вірш, який радше є своєрідним ліричним підсумком пережитого періоду (при цьому не можна забувати, що реципієнт має справу з відредагованою автором версією щоденника, тому точних його хронологічних меж не знає). Щоденні записи діарист робив лише протягом січня, а вже від лютого трапляються перерви від дня до трьох, хоча при цьому деякі дні зафіксовані кількома окремими записами. Перший запис дає читачеві чітке розуміння, що В. Неборак дуже добре усвідомив свій тогочасний стан і зрозумів, що без щоденника йому буде важко пережити цей період: «Так. Починаю свій “карбонітський щоденник”. Мушу дотягнути хоча б до травня. У травні буде тепло, і до відпустки залишаться лічені дні» (Неборак, 2013, с. 67). Саме ця мета ведення щоденника обумовила його настроєву композицію. Відповідно В. Неборак починає свій щоденник не від моменту приїзду до Золотого наприкінці осені 1983 р., а тоді, коли усвідомив, що треба якось рятуватися, і відповідно припиняє (саме припиняє, а не завершує) його ведення, коли розуміє, що найстрашніший період у його житті успішно добігає кінця, тож мета ведення щоденника вичерпана: «Мій щоденниковий запал вичерпав себе. Час летить легко і швидко, як і належить весняному часові. Адам Антипович написав мені, що мене прикріплено до його інституту, і він надасть мені відповідне клопотання до республіканського Управління профтехосвіти про мій перерозподіл до Львова» (Неборак, 2013, с. 173).

Отже, у «Карбонітському щоденнику» об'єктивна реальність головно зазнала трансформації під впливом суб'єктивної налаштованості автора, але також під мимовільним впливом цензури та, ймовірно, авторського редагування. Композиційним осердям твору стає сам наратор і його про(пере-)живання подій, які відбуваються в його житті. Образ наратора постає в щоденнику в кількох іпостасях (педагог-початківець, безнадійно закоханий юнак, люблячий син, богемний товариш-гультай), які й створюють цілісний характер. Інші персонажі переважно не окреслені в тексті

(винятком є образ загадкової О.) і подані лише як учасники подій. Щоденник складається із двох головних наративів – потяг до О. та вимушене вчителювання на Донбасі, які конструюються за допомогою низки допоміжних, але не менш цікавих: родинне життя, мистецькі вподобання, індивідуальний стиль, функціонування української мови в тогочасній Україні, шкільний курс літератури і способи його викладання, які подекуди розгортаються як «текст у тексті». Так, «Карбонітський щоденник» В. Неборака став не лише психо-емоційним способом для автора пережити складний період, а й поки єдиним зразком автентичної літератури про Донбас, створеним некорінним мешканцем. Відповідно є потреба в окремому дослідженні візії галичанина східних регіонів України, створеної як в автобіографічній прозі, так і в поезії автора.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Галич, О., Назарець, В., Васильєв, Є. (2008). *Теорія літератури: підручник*. 4-те вид., стереотип. Київ: Либідь.

Зінченко, О. (2015). Наративні стратегії в «Денних записках» Якова Марковича. *Слово і час*, 10, 86–92.

Мазоха, Г. С. (2016). *Публіцистика і мемуаристика українських письменників: навчальний посібник-хрестоматія*. Київ: Міленіум.

Неборак, В. (2013). *Колишній, інший... Автобіографічний текстиль*. Львів: ЛА «Піраміда».

Стернічук, В. Б. (2018). Співвідношення понять «мемуаристика» та «епістолярій» в автентичній літературі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*, 1(69)/2, 182–185. DOI: 10.25264/2519-2558-2018-1(69)/2-182-185

Танчин, К. (2005). *Щоденник як форма самовираження письменника* [автореф. дис. ... канд. філол. наук; Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка]. Тернопіль.

REFERENCES

Halych, O., Nazarets, V., Vasyliiev, Ye. (2008). *Teoriia literatury: pidruchnyk*. 4-e vyd., stereotyp. Kyiv: Lybid (in Ukrainian).

Zinchenko, O. (2015). Naratyvni stratehii v «Dennykh zapyskakh» Yakova Markovycha. *Slovo i chas*, 10, 86–92 (in Ukrainian).

Mazokha, H. S. (2016). *Publitsystyka i memuarystyka ukrainskykh pysmennykiv: navchalnyi posibnyk-khrestomatiia*. Kyiv: Milenium (in Ukrainian).

Neborak, V. (2013). *Kolyshnyi, inshyi... Avtobiohrafichnyi tekstyl*. Lviv: LA «Piramida» (in Ukrainian).

Sternichuk, V. B. (2018). Spivvidnoshennia poniat «memuarystyka» ta «epistoliarii» v avtentystychnii literaturi. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriia «Filohiia»*, 1(69)/2, 182–185. DOI: 10.25264/2519-2558-2018-1(69)/2-182-185 (in Ukrainian).

Tanchyn, K. (2005). *Shchodennyk yak forma samovyrazhennia pysmennyka* [Abstrakt of PhD thesis; Ternopilskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni Volodymyra Hnatiuka]. Ternopil (in Ukrainian).

Nataliia FILONENKO*PhD (Philology), Associate Professor**Research Fellow of the Department of Ukrainian Literature**I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the NAS of Ukraine**ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9815-8927>**e-mail: filonenko78@ukr.net*

NARRATIVE STRATEGIES OF VICTOR NEBORAK'S «CARBONITE DIARY»

The article is devoted to the analysis of the narrative strategies of Victor Neborak's «Carbonite Diary» and the definition of its genre features. Having found out the author's purpose of keeping a diary (psycho-emotional protection and support in a situation of being forced to stay in a culturally foreign territory and the need to do business he did not choose), it was determined that it corresponds to the following types (according to the classification of Kateryna. Tanchyn) as a diary-document of self-analysis and self-study and a diary as a means of mental self-therapy. After considering the genre features of this authentic text, it was found that it has features of both a diary and a memoir and a lyrical confession. The narrator-character appears before the reader of the diary in several guises (a young teacher, a young man hopelessly in love, a loving son, a rambling friend), which helps to create a complete image of Neborak, a victim of circumstances. The central narratives in the diary are the attraction to the mysterious girl O. and forced teaching in Donbas, which are constructed with the help of such auxiliary, but no less important narratives, such as family life, artistic preferences, individual style, the functioning of the Ukrainian language in Ukraine at the time, the school literature course and methods of its teaching – which in some places are presented as «a text within a text». The objective reality depicted in the «Carbonite Diary» is transformed under the influence of the author's subjective mood, involuntary self-censorship and, probably, the author's editing.

Accordingly, the city of Zolote (Carbonit) in the Luhansk region is depicted as gray and depressing, which does not interest the narrator at all, as it poses a direct threat to permanently tear him from his native environment, while other cities of Donbas (Pervomaysk, Stakhanov, Yenakieve, Donetsk) are seen more positively. So, V. Neborak presents, albeit a subjective and stereotypical, an interesting from the historical and cultural point of view vision of certain cities and residents of Eastern Ukraine, which provokes further research of his autobiographical and artistic texts through the prism of the outlined issues.

Keywords: authentic literature, documentary genres, diary, memoir, diarist, narrative strategy, narrator, narrative structure, chronotope, topos, stereotype.